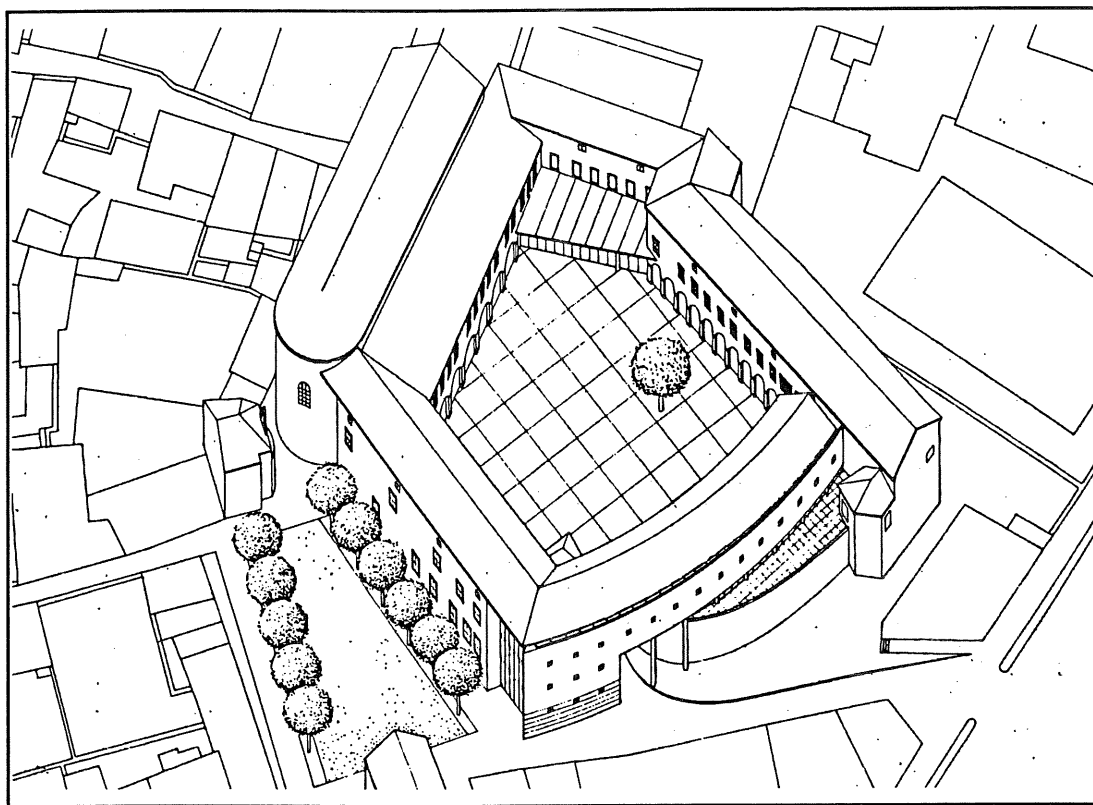

Projekt zgradbe Pokrajinskega arhiva Koper (projektant: Vojteh Ravnikar, 1988)

za restitucijo gradiva starega koprškega občinskega gradiva, ki obsega čas od konca 14. do srede 19. stoletja in je shranjen v Italiji in za gradivo vojaške uprave za čas po drugi svetovni vojni, ki je v Beogradu.

Ves čas obnavljanja stavbe za depot so tekli razgovori za pridobitev prostorov Komunale Koper in Rižanskega vodovoda. S sklepom Izvršnega sveta SO Koper 1990. leta so bili dodeljeni prostori zahodnega trakta. Stavba bo po obnovi namenjena delovnim prostorom in dodatnim depojem.

V začetku aprila tega leta je arhiv prevzel tudi prostore v drugih dveh traktih stavbe, kjer je bil Rižanski vodovod. Sredstva za odkup je prispevala Občina Koper. Prostori so bili prepleškani in opravljena so bila najnujnejša dela, da se je zavod lahko preselil. S tem je omogočena boljša organizacija dela, ker so se začeli združevati delovni in skladiščni prostori na eni lokaciji. Vendar je rešitev samo začasna, ker je tudi ta del stavbe potreben temeljite obnove, da bo ustrezna za varovanje in urejanje arhivskega gradiva.

Pridobitev stavbe v Goriški 6 za Pokrajinski arhiv v Kopru, ki kot zadnja kulturna ustanova v slovenski Istri rešuje svoje prostorsko vprašanje, je bila rezultat načrtnega in skupnega prizadevanja Pokrajinskega arhiva Koper, Občine Koper, Republike Slovenije - bivše Kulturne skupnosti in komiteja oziroma sekretariata za kul-

turo, Arhiva republike Slovenije, Skupnosti obalnih občin, Rižanskega vodovoda in Komunale Koper. Vsak na svojem področju so prispevali, da je arhivska ustanova pridobila celoten kompleks, ki bo potem, ko bo obnoven, dolgoročno rešil vprašanje varovanja arhivske dediščine.

Pri obnovi so arhitekti, Medobčinski zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Piran in izvajalci pokazali mnogo čuta za ohranjanje stavbne dediščine in prenovljena stavba bo obogatila tudi staro mestno središče.

Mišljenje, da so arhivi tisti del kulturne dediščine, za katero je potrebno vsaj enako, če ne še bolj skrbeti kot za druga področja, naj bi veljalo tudi nadalje. Zgodovinarjem, etnologom, arheologom, umetnostnim zgodovinarjem in drugim raziskovalcem naj bo omogočeno delo, da bomo v naslednjih letih lahko priče novim dognanjem, ki bodo obogatila naše vedenje o preteklosti in omogočila boljše razumevanje današnjega časa.

Vida Rožac - Darovec

DELO ZGODOVINSKEGA DRUŠTVA ZA JUŽNO PRIMORSKO V OBJAVAH V TISKU (1989-1991)

Prvo vest o ustanovitvi Zgodovinskega društva za južno Primorsko (dalje: **ZDJP**) je podal Tomo Šajn v Primorskih novicah (dalje: **PN**) št. 19 na strani 22, 10.

marca 1989. Šajn je podal tudi drugi zapis na straneh istega časopisa s št. 49 na strani 7, 23. junija 1989, in v njem javnost obvestil o prvi predstavitvi v organizaciji ZDJP, ko je bila predstavljena tematska številka časopisa za slovensko krajevno zgodovino - Kronika 37/1989, št. 1-2 - v celoti posvečena preteklosti južne Primorske. V njej je še vest Salvatorja Žitka in Darka Darovca o ustanavljanju ZDJP.

Dogodek je bil osnova tudi za zapis izpod tega peresa v Primorskih srečanjih (dalje: PS) št. 100/89 in za poročilo v isti številki PS o prvem občnem zboru ZDJP, ki je bil pred predstavitvijo. Napisal ga je Darko Darovec s pomenljivim naslovom: *Preteklost kot iztočnica sodobnosti*. V Zgodovinskem časopisu 43/1989, št. 3, je dogodek predstavljen pod naslovom: *Poročilo s 1. občnega zbora ZDJP*.

Sledili so naslednji dogodki: predavanje dr. Darje Mihelič in 2. občni zbor v Piranu ter poročilo Darka Darovca o tem v PS št. 110/90. Predstavitvi doslej še vedno zadnjega odmevnega monografskega dela dr. Miroslava Bertoše je sledilo po magnetofonskem zapisu sestavljeno poročilo Darka Darovca v Kroniki 38/1990, št. 3. Poleg avtorja in aktivnega občinstva sta na predstavitvi nastopila še dr. Janez Šumrada in mag. Darinko Munič. Poročilo v Kroniki vsebuje še podatek o obisku društva na gostovanju pri Čakavskem saboru v Pulju, ko so člani društva - dr. Miroslav Bertoša, Salvator Žitko, Darko Darovec in Radovan Cunja - z Matejem Župančičem in dr. Janezom Peršičem predstavili dvodelno monografijo *Koper med Rimom in Benetkami*.

Za stik z javnostjo za predstavitev dela Miroslava Bertoše je poleg odlomka novinarke Nataše Melon na TV Koper-Capodistria ponovno poskrbel Tomo Šajn (PN, 16. februar 1990, s. 15), ki se je izkazal tudi ob predstavitvi knjige Draga Žerjala (PN, 12. junij 1990, s. 3) v organizaciji ZDJP. Na predstavitvi je z avtorjema Aleksejem Kalcem - zgodovinar Narodne in študijske knjižnice - Odseka za zgodovino (dalje: NŠK-OZ) - in Dragom Žerjalom kot predstaviteljica sodelovala še dr. Milica Kacin-Wohinz. V veliko spodbudo delu društva je bila tudi objava njegovega programa za leto 1990 (PN, 3. aprila 1990, s. 4).

Angažiranje društva pri izdaji zbornika *Kraški rob in Bržanija* se je izkazalo tudi s predstavitvijo v sežanski knjižnici Srečka Kosovela, o čemer je bil objavljen zapis v PN 11. sept. 1990, s. 7, vendar brez omembe društva. O pripravi društva na izdajo pričujočega zbornika *Annales* pa poroča v članku Tomo Šajn (PN, 12. febr. 1991).

Še pred objavo te vesti je društvo priredilo predstavitev nove knjige Milana Pahorja *Slovensko denarništvo v Trstu* in predstavitev delovanja slovenske zamejske kulturne ustanove NŠK-OZ, katere direktor je avtor predstavljene knjige. Poleg običajne vesti v *Napovedih* (PN, 7. dec. 1990) in v ekonomsko-propa-

gandnem programu Radia Koper-Capodistria je bil o tem dogodku še odlomek na TV Koper-Capodistria, ki ga je pripravila novinarka Vida Gorjup-Posinkovič. Sledil je 3. občni zbor društva in predavanje mag. Darka Ogrina *Od Mlinov do Socerba* (PN, 11. jan. 1991). Ob tej priložnosti je nastala tudi brošura z istim naslovom v izdaji Geografskega društva Primorje in ZDJP, ki sta predavanje tudi organizirala. Skromne publicitete je bil deležen vsebinsko eden najboljših nastopov v organizaciji društva. Predavanje zamejskega rojaka, priznanega imenoslovca, kulturnika in še bolj znanega skladatelja in komponista dr. Pavla Merkúja je poleg izredno mrzlega vremena pospremila le drobna vest o prireditvi v rubriki *Prireditve* v PN z dne 22. jan. 1991.

Večje pozornosti je bilo deležno gostovanje zgodovinarke Marte Verginella z delom *Družina v Dolini pri Trstu v 19. stoletju*, ki jo je predstavil Darko Darovec (predavanje objavljeno v PS, št. 121-122/91), prav tako pa tudi zavidanja vredni *Krajevni leksikon Slovencev v Italiji - Tržaška pokrajina*, ki sta ga uredila Aleksej Kalc in Milan Bufon (raziskovalec Slovenskega raziskovalnega inštituta - SLORI iz Trsta). Predstavil ga je Salvator Žitko, za objavo v PN (10. maja 1991) je seveda poskrbel Tomo Šajn. Še odmevnejši ja bil teden dni starejši dogodek v istih prostorih glavnega pokrovitelja društva, zavarovalne družbe *Adriatic* iz Kopra, ko je nastopil znani slovenski zgodovinar dr. Tone Ferenc na temo: *OF na južnem Primorskem*. Njegovo delo je predstavila Vida Rožac-Darovec, za odmevnost predavanja in obletnico, ki je tedaj burila slovensko javnost, pa je ponovno poskrbel Tomo Šajn (PN, 26. aprila in 30. aprila 1991).

Skupaj s kulturnim klubom *Istra* je društvo predstavilo delovanje Čakavskega sabora iz Pulja (Robert Škrli, PN, 30. aprila 1991). Sledilo je kvalitetno predavanje Pavla Stranja - raziskovalca SLORI - z izdajo brošure v sodelovanju z Geografskim društvom Primorje: *Povojni razvoj manjšinskega in večinskega šolstva na obeh straneh italijansko-jugoslovanske meje* (Zdenka Lovec, PN, 11. jun. 1991). Zadnja in hkrati najbolj ambiciozna aktivnost ZDJP je vsekakor tudi pričujoči zbornik, kateremu za konec želim srečno pot.

Dr. Petar Strčić

ČAKAVSKI SABOR ISTRE I KVARNERSKOG
PRIMORJA

Istra je - poznato je - zemljopisni prostor na kojem su se tisućljećima izmjenjivali narodi i različite kulture; neki su od njih ovdje bili duže, neki kraće vrijeme, ali su gotovo svi jednako intenzivno ostavljali svoje tragove, od kojih su neki potrajali čvrsto ukorijenjeni sve do danas.

Već krajem 6.st. ovamo su stigli - tijekom velike seobe naroda - i Slaveni, možda već tada i Hrvati, a u sjevernu